BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY BẢN SẮC VĂN HÓA DÂN TỘC MƯỜNG Ở XÃ MƯỜNG ĐỘNG, TỈNH PHÚ THỌ HIỆN NAY

Nguyễn Phương Thảo
Trường Chính trị tỉnh Phú Thọ
Email: phuongthaohb94@gmail.com

Tóm tắt: *Bảo tồn và phát huy giá trị bản sắc văn hóa dân tộc có ý nghĩa quan trọng trong việc gìn giữ bản sắc văn hóa và thúc đẩy phát triển bền vững. Trên cơ sở khảo sát thực tiễn tại xã Mường Động, tỉnh Phú Thọ, phân tích thực trạng bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc Mường, làm rõ những kết quả đạt được, những hạn chế và nguyên nhân. Từ đó, đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc Mường, góp phần phát triển văn hóa gắn với phát triển kinh tế - xã hội ở địa phương.*

Từ khóa*: Bảo tồn văn hóa; phát huy giá trị văn hóa; dân tộc Mường; xã Mường Động; tỉnh Phú Thọ.*

PRESERVING AND PROMOTING THE CULTURAL IDENTITY OF THE MUONG ETHNIC GROUP IN MUONG DONG COMMUNE, PHU THO PROVINCE TODAY

Abstract: *Preserving and promoting ethnic cultural identity plays a crucial role in safeguarding cultural distinctiveness and fostering sustainable development. Based on a field study in Muong Dong Commune, Phu Tho Province, this paper analyzes the current state of preserving and promoting the traditional cultural values of the Muong ethnic group, identifying achievements, limitations, and their underlying causes. Consequently, the paper proposes solutions to enhance the effectiveness of preserving and promoting Muong cultural identity, thereby contributing to cultural development integrated with local socio-economic progress.*

Keywords: *Cultural preservation; promotion of cultural values; Muong ethnic group; Muong Dong Commune; Phu Tho Province.*

Nhận bài: 21/06/2026 Phản biện: 21/07/2026 Duyệt đăng: 24/07/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là động lực của sự phát triển bền vững đất nước. Trong bối cảnh toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế và chuyển đổi số, việc bảo tồn và phát huy giá trị bản sắc văn hóa các dân tộc có ý nghĩa quan trọng trong việc giữ gìn bản sắc dân tộc, củng cố khối đại đoàn kết toàn dân và tạo động lực phát triển kinh tế - xã hội. Nhận thức rõ điều đó, Đảng và Nhà nước luôn xác định bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống là một trong những nhiệm vụ trọng tâm trong chiến lược phát triển văn hóa Việt Nam.

Xã Mường Động, tỉnh Phú Thọ là địa bàn có đông đồng bào dân tộc Mường sinh sống, còn lưu giữ nhiều giá trị văn hóa truyền thống đặc sắc như tiếng Mường, Mo Mường, cồng chiêng, lễ hội, nhà sàn, trang phục và nghề thủ công truyền thống. Những năm qua, công tác bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa này đã đạt được nhiều kết quả tích cực, song vẫn còn không ít khó khăn do tác động của quá trình hiện đại hóa, sự mai một của một số loại hình di sản và hạn chế về nguồn lực bảo tồn. Điều này đòi hỏi cần phải có giải pháp thiết thực, hiệu quả nhằm nâng cao hiệu quả công tác này, góp phần giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc gắn với phát triển bền vững ở địa phương.

II. NỘI DUNG

2.1. Khái quát về xã Mường Động, tỉnh Phú Thọ

Xã Mường Động được thành lập trên cơ sở thực hiện chủ trương sắp xếp đơn vị hành chính cấp xã của tỉnh Phú Thọ, thông qua việc sáp nhập bốn xã gồm Tú Sơn, Vĩnh Tiến, Đông Bắc và Hợp Tiến. Sau khi thành lập, xã có diện tích tự nhiên khoảng 144,68 km² với quy mô dân số trên 26.000 người, trở thành một trong những đơn vị hành chính có diện tích và dân số lớn của Tỉnh. Việc hợp nhất các địa phương không chỉ mở rộng không gian phát triển mà còn tạo điều kiện thuận lợi để quy hoạch đồng bộ kết cấu hạ tầng, khai thác hiệu quả các nguồn lực về đất đai, lao động và tài nguyên, góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội theo hướng bền vững.

Về vị trí địa lý, xã Mường Động nằm ở khu vực phía Tây Nam tỉnh Phú Thọ, giữ vai trò là địa bàn kết nối giữa nhiều khu vực trong Tỉnh. Phía Đông giáp các xã Kim Bôi, Nật Sơn và Mường Vang; phía Tây giáp xã Cao Phong và Mường Thàng; phía Nam giáp các xã Mường Vang, Thượng Cốc và Mường Thàng; phía Bắc giáp xã Nật Sơn và phường Thống Nhất. Vị trí tiếp giáp với nhiều địa phương tạo điều kiện thuận lợi cho giao lưu kinh tế, văn hóa, mở rộng thị trường tiêu thụ nông sản, phát triển dịch vụ, du lịch và tăng cường liên kết vùng.

Điều kiện tự nhiên của xã khá đa dạng với địa hình đồi núi thấp xen kẽ các thung lũng và cánh đồng nhỏ, cùng diện tích rừng tự nhiên và rừng sản xuất tương đối lớn. Khí hậu mang đặc trưng nhiệt đới gió mùa, lượng mưa dồi dào, hệ thống suối và nguồn nước ngầm phong phú, đáp ứng nhu cầu sản xuất nông nghiệp và sinh hoạt của nhân dân. Những điều kiện này tạo lợi thế cho phát triển nông nghiệp, lâm nghiệp, đồng thời mở ra tiềm năng phát triển du lịch sinh thái và du lịch cộng đồng gắn với cảnh quan tự nhiên.

Mường Động là địa bàn cư trú lâu đời của đồng bào dân tộc Mường, bên cạnh các dân tộc Kinh, Dao, Tày và một số dân tộc khác. Trong cơ cấu dân số của xã, người Mường chiếm tỷ lệ chủ yếu, đồng thời là chủ thể sáng tạo, bảo tồn và phát huy hệ thống giá trị văn hóa truyền thống đặc sắc được hình thành qua nhiều thế hệ.

Đến nay, cộng đồng người Mường tại Mường Động vẫn lưu giữ được nhiều giá trị văn hóa truyền thống tiêu biểu như tiếng Mường, nhà sàn, trang phục dân tộc, lễ hội truyền thống, nghệ thuật cồng chiêng, Mo Mường cùng nhiều phong tục, tập quán đặc sắc. Những giá trị văn hóa này không chỉ phản ánh bản sắc riêng của cộng đồng người Mường mà còn là nguồn tài nguyên văn hóa quan trọng phục vụ phát triển du lịch, giáo dục truyền thống và nâng cao đời sống tinh thần của nhân dân địa phương.

Sau khi thực hiện sáp nhập đơn vị hành chính, quy mô dân số và phạm vi quản lý của xã được mở rộng, tạo điều kiện thuận lợi cho việc huy động các nguồn lực phục vụ phát triển kinh tế - xã hội. Đồng thời, quá trình này cũng đặt ra yêu cầu tăng cường xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân, củng cố các thiết chế văn hóa ở cơ sở và đẩy mạnh các hoạt động bảo tồn, phát huy bản sắc văn hóa dân tộc trong bối cảnh phát triển và hội nhập.

2.2. Giá trị bản sắc văn hóa dân tộc Mường ở xã Mường Động

Xã Mường Động là một trong những địa bàn còn lưu giữ khá đậm nét các giá trị văn hóa truyền thống của đồng bào dân tộc Mường. Trải qua nhiều thế hệ, cùng với quá trình phát triển kinh tế - xã hội, nhiều giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể vẫn được cộng đồng gìn giữ, bảo tồn và phát huy trong đời sống hằng ngày cũng như trong các hoạt động văn hóa cộng đồng. Đây là nguồn tài nguyên văn hóa quan trọng, góp phần khẳng định bản sắc địa phương và tạo nền tảng cho phát triển du lịch văn hóa.

Về văn hóa vật thể, Mường Động vẫn còn lưu giữ nhiều yếu tố tiêu biểu của văn hóa Mường như nhà sàn truyền thống, trang phục dân tộc, nghề dệt thổ cẩm, các di tích lịch sử - tín ngưỡng và nhiều hiện vật có giá trị. Nhà sàn không chỉ là nơi cư trú mà còn phản ánh lối sống, tập quán và cấu trúc gia đình của người Mường. Trang phục truyền thống với cạp váy dệt hoa văn đặc sắc, cùng nghề dệt thổ cẩm lâu đời thể hiện sự khéo léo và trình độ thủ công của người phụ nữ Mường. Bên cạnh đó, trên địa bàn xã còn có các di tích như Chùa Sim, Chùa Thông cùng nhiều di vật, cổ vật góp phần phản ánh lịch sử hình thành và đời sống văn hóa của cộng đồng địa phương. Các nhạc cụ truyền thống, đặc biệt là cồng chiêng, vẫn được gìn giữ và sử dụng trong các lễ hội, sinh hoạt văn hóa cộng đồng. Ẩm thực Mường với những món ăn truyền thống như cơm lam, xôi nếp, măng đắng, cá chua, rượu cần... tiếp tục được bảo tồn và trở thành sản phẩm phục vụ phát triển du lịch.

Về văn hóa phi vật thể, Mường Động còn bảo tồn nhiều giá trị đặc sắc của đồng bào Mường như tiếng Mường, Mo Mường, không gian văn hóa cồng chiêng, lễ hội truyền thống, dân ca, phong tục tập quán và tri thức dân gian. Tiếng Mường vẫn được sử dụng khá phổ biến trong cộng đồng, góp phần duy trì bản sắc ngôn ngữ dân tộc. Mo Mường là loại hình diễn xướng dân gian đặc sắc, phản ánh đời sống tín ngưỡng và kho tàng tri thức truyền thống của người Mường. Không gian văn hóa cồng chiêng tiếp tục được duy trì thông qua các câu lạc bộ và đội văn nghệ quần chúng, trở thành biểu tượng văn hóa của địa phương. Các lễ hội truyền thống như Lễ hội Khai hạ và Lễ hội Chùa Sim được tổ chức hằng năm, góp phần bảo tồn các giá trị văn hóa dân gian và tăng cường sự gắn kết cộng đồng. Bên cạnh đó, các làn điệu dân ca Mường, phong tục tập quán truyền thống và hệ thống tri thức dân gian trong sản xuất, sử dụng cây thuốc, bảo vệ tài nguyên thiên nhiên vẫn được lưu giữ và truyền dạy giữa các thế hệ, tạo nên bản sắc văn hóa riêng của xã Mường Động.

Nhìn chung, hệ thống các giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể của người Mường ở xã Mường Động vừa phản ánh lịch sử hình thành, phát triển của cộng đồng cư dân địa phương, vừa thể hiện bản sắc văn hóa đặc trưng của dân tộc Mường. Đây là nguồn lực quan trọng để địa phương thực hiện đồng thời hai mục tiêu: bảo tồn di sản văn hóa dân tộc và phát triển kinh tế - xã hội gắn với

du lịch văn hóa, du lịch cộng đồng trong giai đoạn hiện nay.

2.3. Thực trạng bảo tồn và phát huy giá trị bản sắc văn hóa Mường ở xã Mường Động, tỉnh Phú Thọ

Trong những năm qua, công tác bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa dân tộc Mường ở xã Mường Động được triển khai trên cơ sở thực hiện các chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về phát triển văn hóa và bảo tồn di sản. Đảng ủy, UBND xã đã cụ thể hóa bằng nhiều kế hoạch, chương trình hành động gắn bảo tồn văn hóa với xây dựng nông thôn mới, phát triển kinh tế - xã hội và du lịch cộng đồng, góp phần nâng cao nhận thức của cán bộ và Nhân dân về vai trò của văn hóa trong phát triển bền vững.

Công tác tuyên truyền được triển khai với nhiều hình thức đa dạng. Trong nhiệm kỳ 2020–2025, địa phương đã treo 75 băng rôn, xây dựng 04 cụm pa nô, đăng tải 175 tin, bài, tổ chức 10 đợt tuyên truyền lưu động và 06 đêm giao lưu văn nghệ kết hợp tuyên truyền, đồng thời xây dựng lực lượng 69 tuyên truyền viên hoạt động tại 35 thôn, xóm. Những hoạt động này đã góp phần nâng cao nhận thức của người dân về bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc Mường.

Địa phương chú trọng bảo tồn các di sản văn hóa phi vật thể thông qua việc truyền dạy Mo Mường, Chiêng Mường, hát Thường rang - Bộ mẹng, tiếng Mường và các loại hình văn hóa dân gian. Đồng thời, việc kiểm kê, ghi âm, ghi hình, số hóa tư liệu Mo Mường và phổ biến Bộ chữ dân tộc Mường đã góp phần lưu giữ, bảo tồn ngôn ngữ và tri thức truyền thống của cộng đồng người Mường.

Các lễ hội truyền thống như Lễ hội Chùa Sim, Ngày Văn hóa Mường Động và các chương trình Mừng Đảng - Mừng Xuân được duy trì thường niên, thu hút trên 3.000 lượt người tham gia mỗi năm. Các hoạt động này kết hợp trình diễn cồng chiêng, dân ca Mường, ẩm thực truyền thống và giới thiệu sản phẩm OCOP, góp phần quảng bá hình ảnh địa phương và bảo tồn đời sống văn hóa cộng đồng.

Phong trào văn hóa, văn nghệ quần chúng tiếp tục phát triển với các câu lạc bộ văn hóa, đội cồng chiêng và đội văn nghệ dân gian hoạt động thường xuyên tại 35 thôn, xóm. Phong trào xây dựng đời sống văn hóa đạt nhiều kết quả tích cực, với 4.677/5.617 hộ đạt danh hiệu Gia đình văn hóa (83,5%), 08/35 thôn, xóm đạt danh hiệu Khu dân cư văn hóa (22,8%) và 05/15 cơ quan, đơn vị đạt chuẩn văn hóa (33%). Đây là những kết quả quan trọng góp phần tạo môi trường thuận lợi để thực hành và trao truyền các giá trị văn hóa truyền thống.

Sự tham gia của cộng đồng là nhân tố quan trọng trong bảo tồn văn hóa Mường. Người dân, nghệ nhân và các đoàn thể tích cực tham gia tổ chức lễ hội, bảo vệ di tích, truyền dạy tiếng Mường, Mo Mường, nghệ thuật cồng chiêng, nghề thủ công và gìn giữ các món ăn truyền thống. Đồng thời, địa phương từng bước đẩy mạnh xã hội hóa, tiêu biểu là phục dựng Chùa Sim năm 2023, góp phần khôi phục không gian văn hóa tín ngưỡng và bổ sung nguồn lực cho công tác bảo tồn di sản.

Việc gắn bảo tồn văn hóa với phát triển du lịch bước đầu đạt kết quả tích cực. Địa phương định hướng phát triển mô hình nhà sàn truyền thống phục vụ du lịch cộng đồng, đồng thời khai thác các giá trị văn hóa gắn với Chùa Sim, Cửu Thác Tú Sơn, Mo Mường, Chiêng Mường và ẩm thực truyền thống. Hiện nay, xã có 02 sản phẩm OCOP, gồm Mật ong rừng Hợp Tiến đạt OCOP 4 sao và Thanh long ruột đỏ Đông Bắc đạt OCOP 3 sao; bên cạnh đó, khu vực Kim Bôi có gần 100 hộ tham gia sản xuất cơm lam, góp phần tạo việc làm và nâng cao thu nhập cho người dân.

Bên cạnh những kết quả đạt được, công tác bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa Mường vẫn còn một số hạn chế. Việc sử dụng tiếng Mường trong đời sống hằng ngày có xu hướng giảm, đặc biệt trong thế hệ trẻ; đội ngũ nghệ nhân ngày càng cao tuổi trong khi lực lượng kế cận còn mỏng, làm gia tăng nguy cơ mai một nhiều loại hình văn hóa truyền thống.

Nguồn kinh phí dành cho bảo tồn văn hóa còn hạn chế; việc huy động nguồn lực xã hội hóa chưa đáp ứng yêu cầu. Sau khi sáp nhập đơn vị hành chính, phạm vi quản lý được mở rộng nhưng nhiều thiết chế văn hóa chưa được đầu tư đồng bộ; công tác số hóa, tư liệu hóa di sản còn chậm, trong khi việc ứng dụng công nghệ thông tin trong bảo tồn và quảng bá di sản chưa đáp ứng yêu cầu chuyển đổi số. Bên cạnh đó, một bộ phận thanh niên chưa thực sự quan tâm đến việc học tập, thực hành và gìn giữ các giá trị văn hóa truyền thống, ảnh hưởng đến tính bền vững của công tác bảo tồn trong giai đoạn hiện nay.

2.4. Giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị bản sắc văn hóa Mường ở xã Mường Động, tỉnh Phú Thọ

Từ những kết quả đạt được, những hạn chế còn tồn tại và yêu cầu bảo tồn, phát huy bản sắc văn hóa dân tộc Mường trong giai đoạn hiện nay, cần tập trung thực hiện một số giải pháp chủ yếu sau:

Một là, nâng cao nhận thức về bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc Mường

Theo tư tưởng Hồ Chí Minh, văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu vừa là động lực của sự phát triển đất nước. Vì vậy, muốn bảo tồn và phát huy hiệu quả các giá trị văn hóa dân tộc Mường, trước hết cần nâng cao nhận thức của cấp ủy, chính quyền, cán bộ, đảng viên và toàn thể nhân dân về vai trò, ý nghĩa của văn hóa trong phát triển bền vững. Công tác bảo tồn văn hóa không chỉ là nhiệm vụ của ngành Văn hóa mà phải trở thành trách nhiệm chung của cả hệ thống chính trị và cộng đồng dân cư.

Từ thực tiễn xã Mường Động cho thấy, mặc dù nhận thức của người dân về bảo tồn văn hóa đã có chuyển biến tích cực nhưng một bộ phận thanh thiếu niên vẫn chưa thực sự quan tâm đến việc gìn giữ tiếng Mường, các loại hình diễn xướng dân gian, lễ hội truyền thống và phong tục tập quán của dân tộc. Vì vậy, cần tăng cường tuyên truyền về giá trị của văn hóa Mường thông qua hệ thống truyền thanh cơ sở, cổng thông tin điện tử, mạng xã hội, trường học, các hội nghị, sinh hoạt chi bộ, sinh hoạt của các đoàn thể và các hoạt động văn hóa cộng đồng. Nội dung tuyên truyền cần gắn với việc phổ biến chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa, đồng thời khơi dậy niềm tự hào dân tộc và ý thức trách nhiệm của mỗi người dân trong việc gìn giữ bản sắc văn hóa truyền thống.

Bên cạnh đó, cần đổi mới hình thức tuyên truyền theo hướng trực quan, sinh động và phù hợp với từng nhóm đối tượng, nhất là thanh thiếu niên. Thông qua các cuộc thi tìm hiểu văn hóa Mường, hoạt động trải nghiệm, trình diễn cồng chiêng, Mo Mường, hát Thường rang - Bộ mẹng, triển lãm ảnh, phim tư liệu và các chương trình ngoại khóa trong trường học sẽ góp phần đưa văn hóa truyền thống đến gần hơn với thế hệ trẻ, từ đó nâng cao nhận thức và tạo sự lan tỏa trong cộng đồng.

Hai là, hoàn thiện cơ chế, chính sách và tăng cường nguồn lực cho công tác bảo tồn văn hóa

Thực tiễn cho thấy, một trong những nguyên nhân làm cho công tác bảo tồn văn hóa ở xã Mường Động còn gặp nhiều khó khăn là nguồn lực đầu tư còn hạn chế, cơ chế hỗ trợ chưa thật sự đồng bộ và việc xã hội hóa chưa phát huy hết hiệu quả. Vì vậy, cần tiếp tục hoàn thiện các cơ chế, chính sách của địa phương theo hướng cụ thể hóa các chủ trương của Đảng và Nhà nước về phát triển văn hóa phù hợp với điều kiện thực tiễn của xã sau khi thực hiện sáp nhập đơn vị hành chính.

Địa phương cần ưu tiên bố trí kinh phí cho các hoạt động kiểm kê, sưu tầm, bảo quản và tu bổ di tích; hỗ trợ nghệ nhân, tổ chức truyền dạy tiếng Mường, Mo Mường, nghệ thuật cồng chiêng và các nghề thủ công truyền thống; đồng thời đầu tư nâng cấp hệ thống nhà văn hóa, trang thiết bị phục vụ sinh hoạt cộng đồng và hoạt động văn hóa cơ sở. Việc phân bổ kinh phí cần bảo đảm công khai, minh bạch, tập trung vào các nhiệm vụ trọng tâm nhằm nâng cao hiệu quả bảo tồn lâu dài.

Song song với nguồn ngân sách nhà nước, cần đẩy mạnh xã hội hóa hoạt động văn hóa theo phương châm "Nhà nước và nhân dân cùng làm", khuyến khích các doanh nghiệp, tổ chức, cá nhân và con em quê hương tham gia đầu tư, tài trợ cho các hoạt động bảo tồn di sản, phục dựng lễ hội, xây dựng các thiết chế văn hóa và phát triển các sản phẩm văn hóa đặc trưng của địa phương. Đây là giải pháp quan trọng nhằm bổ sung nguồn lực, giảm áp lực cho ngân sách và tạo sự đồng thuận của cộng đồng trong bảo tồn bản sắc văn hóa dân tộc Mường.

Ba là, phát huy vai trò của nghệ nhân và cộng đồng trong bảo tồn văn hóa

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, nhân dân là chủ thể sáng tạo và gìn giữ các giá trị văn hóa dân tộc. Vì vậy, muốn bảo tồn bền vững văn hóa Mường cần phát huy vai trò của cộng đồng, đặc biệt là các nghệ nhân, già làng, trưởng dòng họ và những người am hiểu văn hóa truyền thống. Đây là lực lượng đang trực tiếp lưu giữ các giá trị như tiếng Mường, Mo Mường, nghệ thuật cồng chiêng, dân ca, nghi lễ truyền thống và tri thức dân gian.

Hiện nay, đội ngũ nghệ nhân ngày càng cao tuổi, trong khi lực lượng kế cận còn mỏng. Do đó, địa phương cần có chính sách hỗ trợ phù hợp đối với nghệ nhân như hỗ trợ kinh phí truyền dạy, tôn vinh, khen thưởng và tạo điều kiện để nghệ nhân tham gia giảng dạy tại các trường học, nhà văn hóa và các câu lạc bộ văn hóa dân gian. Đồng thời, cần xây dựng cơ sở dữ liệu về đội ngũ nghệ nhân, ghi chép, ghi âm, ghi hình và lưu giữ những tri thức quý trước khi có nguy cơ bị thất truyền.

Bên cạnh đó, cần phát huy vai trò của cộng đồng trong việc quản lý, bảo vệ các di tích lịch sử, tổ chức lễ hội truyền thống, duy trì các câu lạc bộ văn hóa và gìn giữ tiếng Mường trong đời sống hằng ngày. Khi cộng đồng thực sự trở thành chủ thể của hoạt động bảo tồn thì các giá trị văn hóa truyền thống sẽ được lưu giữ và phát huy một cách bền vững, gắn với đời sống thực tiễn của người dân.

Bốn là, đào tạo nguồn nhân lực và tăng cường truyền dạy cho thế hệ trẻ

Một trong những hạn chế nổi bật hiện nay là số lượng người trẻ tham gia thực hành và kế thừa các giá trị văn hóa truyền thống còn ít, trong khi đội ngũ cán bộ văn hóa cơ sở còn mỏng và chủ yếu kiêm nhiệm nhiều lĩnh vực. Vì vậy, cần chú trọng đào tạo nguồn nhân lực làm công tác văn hóa, đồng thời xây dựng lực lượng kế cận để bảo đảm tính liên tục trong quá trình bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc Mường.

Đối với đội ngũ cán bộ văn hóa, cần thường xuyên tổ chức các lớp tập huấn, bồi dưỡng về quản lý di sản, kỹ năng tổ chức hoạt động văn hóa, chuyển đổi số trong lĩnh vực văn hóa và phát triển du lịch cộng đồng. Đồng thời, khuyến khích đào tạo cán bộ trẻ là người dân tộc Mường nhằm nâng cao hiệu quả tuyên truyền và tổ chức các hoạt động bảo tồn văn hóa ngay tại cơ sở.

Đối với thế hệ trẻ, cần tăng cường đưa nội dung giáo dục văn hóa địa phương vào các hoạt động ngoại khóa trong trường học; tổ chức các lớp học tiếng Mường, cồng chiêng, Mo Mường, hát dân ca, nghề dệt thổ cẩm và các trò chơi dân gian; xây dựng các câu lạc bộ văn hóa thanh thiếu niên tại nhà văn hóa và trường học. Việc tạo môi trường để thanh niên thường xuyên tiếp cận, thực hành và trải nghiệm văn hóa truyền thống sẽ góp phần hình thành lực lượng kế cận có kiến thức, kỹ năng và ý thức trách nhiệm trong việc gìn giữ bản sắc văn hóa dân tộc.

Năm là, đẩy mạnh chuyển đổi số và gắn bảo tồn văn hóa với phát triển du lịch bền vững

Trong bối cảnh chuyển đổi số và hội nhập quốc tế, việc ứng dụng công nghệ thông tin vào bảo tồn văn hóa là yêu cầu tất yếu nhằm khắc phục tình trạng tư liệu hóa còn chậm và nâng cao hiệu quả quảng bá các giá trị văn hóa dân tộc Mường. Địa phương cần xây dựng cơ sở dữ liệu số về di sản văn hóa vật thể và phi vật thể; thực hiện số hóa các tư liệu về tiếng Mường, Mo Mường, cồng chiêng, truyện dân gian, lễ hội, phong tục tập quán và các hiện vật có giá trị lịch sử, đồng thời lưu trữ trên các nền tảng số để phục vụ công tác nghiên cứu, giáo dục và quảng bá.

Cùng với đó, cần khai thác hiệu quả các nền tảng truyền thông số, mạng xã hội và cổng thông tin điện tử của địa phương để giới thiệu hình ảnh văn hóa Mường đến đông đảo công chúng. Việc xây dựng các video, phim tư liệu, triển lãm trực tuyến, bản đồ số về di sản và các sản phẩm truyền thông đa phương tiện sẽ góp phần mở rộng khả năng tiếp cận của người dân và du khách đối với các giá trị văn hóa truyền thống.

Bên cạnh chuyển đổi số, cần gắn công tác bảo tồn văn hóa với phát triển du lịch bền vững theo định hướng lấy văn hóa làm nguồn lực phát triển. Địa phương cần xây dựng các sản phẩm du lịch mang bản sắc Mường như du lịch trải nghiệm lễ hội, không gian nhà sàn, ẩm thực truyền thống, trình diễn cồng chiêng, Mo Mường, nghề dệt thổ cẩm và các sản phẩm OCOP đặc trưng. Đồng thời, tăng cường liên kết với các doanh nghiệp lữ hành, các điểm du lịch trong tỉnh để hình thành các tuyến du lịch văn hóa, qua đó vừa tạo sinh kế cho người dân, vừa góp phần tái đầu tư nguồn lực cho công tác bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống.

III. KẾT LUẬN

Bảo tồn và phát huy giá trị bản sắc văn hóa dân tộc Mường ở xã Mường Động, tỉnh Phú Thọ có ý nghĩa quan trọng trong việc giữ gìn bản sắc dân tộc, giáo dục truyền thống và góp phần phát triển kinh tế - xã hội của địa phương. Những giá trị văn hóa như tiếng Mường, Mo Mường, cồng chiêng, lễ hội, nhà sàn, trang phục, ẩm thực và phong tục tập quán là những di sản quý báu cần được gìn giữ và phát huy trong bối cảnh hội nhập và phát triển. Để các giải pháp đạt hiệu quả, cần có sự lãnh đạo của cấp ủy, sự quản lý của chính quyền, sự phối hợp của các cơ quan, đoàn thể và sự tham gia tích cực của cộng đồng. Đây là điều kiện quan trọng để các giá trị văn hóa dân tộc Mường tiếp tục được bảo tồn, kế thừa và phát huy bền vững trong giai đoạn mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Đảng Cộng sản Việt Nam (2026), Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

Viện Dân tộc học, Các dân tộc ít người ở Việt Nam (các tỉnh phía Bắc), Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, 1978, tr. 262-278.

UBND xã Mường Động (2025), Báo cáo chính trị trình Đại hội đại biểu Đảng bộ xã Mường Động lần thứ I, nhiệm kỳ 2025-2030.

Bùi Huy Vọng, Văn hóa Mường Hòa Bình, Nxb Văn hóa Dân tộc, Hà Nội, 2017.

Trần Từ, Người Mường ở Hòa Bình, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, 1996.